

Кочетков Олексій, Афанасова Юлія. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 2. С. 117-125.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-2-12>

УДК 631.152: 338.32.053.4
JEL Classification D01, Q20, Q01,

Кочетков Олексій

к.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту, права,
статистики та економічного аналізу

Луганський національний аграрний університет

м. Старобільськ, Україна

E-mail: avkochetkov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3260-1057

Афанасова Юлія

аспірант

Луганський національний аграрний університет

м. Старобільськ, Україна

E-mail: yafannasova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3260-8377

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Вступ. Як свідчить практика, система обмежень у ресурсокористуванні в сільському господарстві є малоефективною через штучність її управлінського впливу, але об'єктивні умови мають суттєвий вплив. З одного боку, управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства у зв'язку із специфікою виробничого процесу спирається на закономірності розвитку біологічних систем і повинно ґрунтуватися на них. З іншого боку, управління ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства керується стратегічним завданням максимізації віддачі ресурсів і його призначенням у формуванні прибутку. Таким чином, в основі управління ресурсним потенціалом присутній суперечливий процес забезпечення продуктивної здатності залучених природних ресурсів та формування їх відповідної фінансово-економічної результативності.

Методи. Дослідження проводилися на основі використання абстрактно-логічного та конструктивного методів. Методологічним підґрунтям в опрацьованні матеріалу виступив діалектичний метод пізнання суспільно-економічних явищ.

Результати. В ході проведення наукового дослідження проаналізовано вихідні проблеми несталості ресурсокористування, вирішення яких покладено у формування основних компонентів механізму управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств. Встановлено, що обов'язковим елементом є врахування фактору часу при плануванні навантаження на ресурси та прогнозуванні прибутковості економічної моделі аграрного підприємства. Обґрунтовано, що механізм управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства повинен будуватися на засадах розвитку економічного потенціалу управлінської практики. Запропоновано використання принципів і методик фінансового та інвестиційного менеджменту в системі управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств.

Перспективи. Розроблений організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом на засадах розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств дозволяє зосередити подальші пошукові наукові дослідження на визначенні екологічно доцільно допустимої послідовності технологічних режимів при вирощуванні культур в науково-обґрунтованій системі землеробства та засобів реалізації маркетингових переваг в наявних та перспективних фінансово-економічних умовах господарювання.

Ключові слова: ресурсний потенціал, механізм управління, економічний потенціал, режим ресурсокористування, сталий розвиток, фінансово-економічна результативність, ефективність.

Вступ.

Як свідчить практика, система обмежень у ресурсокористуванні в сільському господарстві є малоефективною через штучність її управлінського впливу. Крайня ступінь її впливу призводить лише до знищення будь-якої господарської ініціативи. Більш ефективною альтернативою визнано формування компромісів. Але для забезпечення існування компромісів в довгостроковому плані необхідна ретельно обґрунтована управлінська практика. Складність її формування полягає в первісних протиріччях самої організації виробництва.

З одного боку, управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства у зв'язку із сільськогосподарською специфікою виробничого процесу спирається на закономірності розвитку біологічних систем. Тобто, продуктивна здатність ресурсного потенціалу залежить від наявності відповідних умов та компонентів, які визначають темпи її розвитку та сталості. Отже, надмірна інтенсифікація для накопичення економічної стійкості виробничої системи сільськогосподарського підприємства може обернутися втратою ресурсної стійкості.

З іншого боку, управління ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства керується стратегічним завданням формування умов для забезпечення максимальної віддачі від залучених до виробництва ресурсів. Максимізація прибутку визначається основною метою реалізації підприємницької ініціативи суб'єктів господарювання багатьох форм організації.

Таким чином, в основі управління ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства присутній суперечливий процес забезпечення продуктивної здатності ресурсів та формування їх відповідної фінансово-економічної результативності залучених.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Для вирішення проблеми протиріч ресурсних та підприємницьких інтересів розроблені відповідні економічні моделі та рекомендації.

Проблема формування способів ефективного управління ресурсами підприємства в процесі організації господарської діяльності досліджувалась такими відомими економістами, як: Андрійчук В.Г., Гайдучкий П.І., Кристальний О.В., Месель-Веселяк В.Я., Пасхавер Б.Й., Саблук П.Т., Стельмашук А.М., Трегобчук В.М. та ін.

Локальні рішення щодо організації управління ресурсним потенціалом, які можуть представляти основу вдосконалення управлінського механізму пропонує Вишневецька О.М. [1], Воловик Д.В. [2], Гладій М.В. [3], Горшков М.А. [4], Кужель В.В. [5], Мойса М.Я. [6], Павловська Л.Д. [7], Сердак С.Е. [8], Шаманська О.І. [9], Школьнік О.О. [10]. Їх дослідження переважно присвячені проблемі оптимізації складу та підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарських підприємств. Але головною проблемою є їх переважно локальний за часом характер, що не дозволяє судити про забезпечення сталості управління ресурсним потенціалом.

Мета.

Метою статті є розробка організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом на засадах розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств.

Результати.

Архітектура розробленого організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом на засадах розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств та формування моделей управління екологічним, маркетинговим і фінансовим потенціалом з метою забезпечення довгострокової сталості їх ресурсної бази представлена на рис. 1.

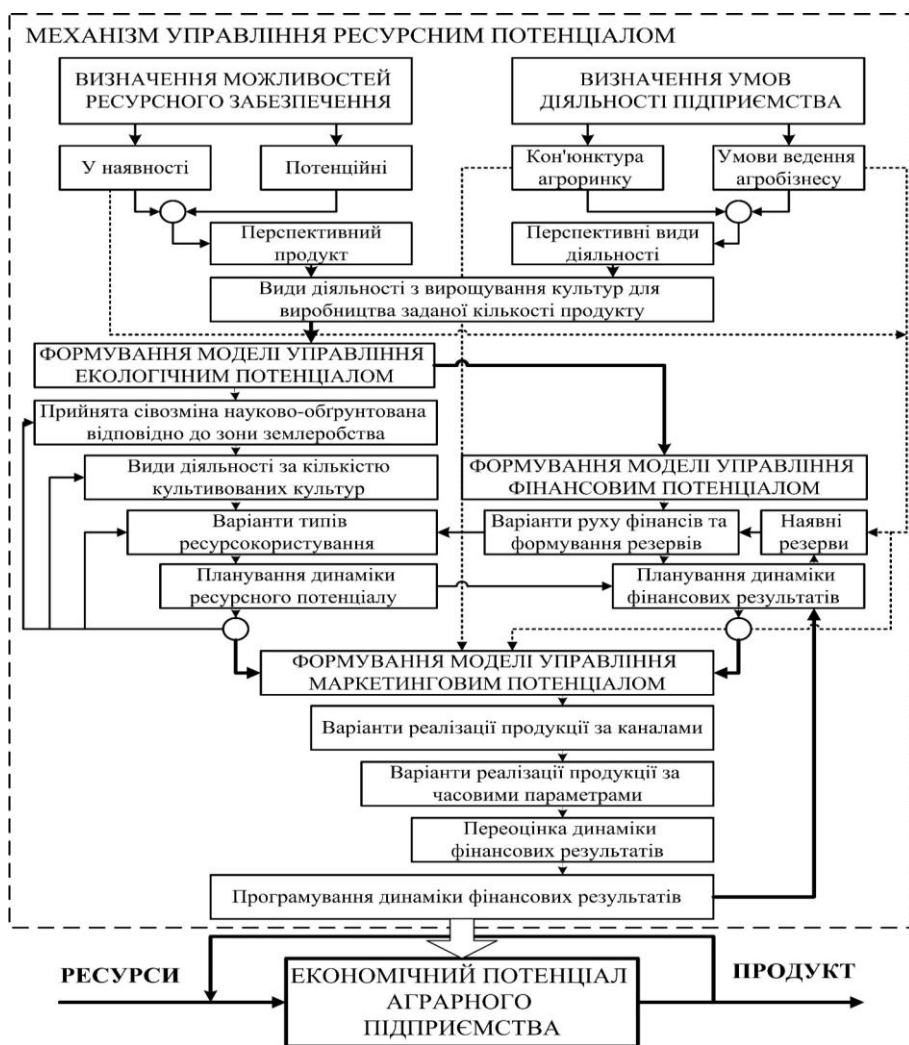

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом на засадах розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств*

*Джерело: розроблено авторами.

Зважаючи на представлену композицію елементів механізму управління, відзначимо суттєві складові його функціонування в процесі визначення оптимальної управлінської практики щодо сталого користування ресурсним потенціалом аграрних підприємств.

Первинний етап функціонування механізму управління ресурсним потенціалом складається з двовірної оцінки можливостей довгострокового розвитку. З однієї сторони, менеджмент підприємства визначає потенціал ресурсного забезпечення, в тому числі наявних і потенційних ресурсів для забезпечення виробництва перспективної продукції. З іншого – визначаються умови діяльності підприємства, що включають кон'юнктуру ринку і можливості ведення агробізнесу.

Ринкове середовище характеризується своєю динамічністю з втраатою потреби в «старих» продуктах і утворенням нових потреб та продуктів. Формування нових потреб стимулює залучення нових видів ресурсів, в тому числі і тих, яким немає аналогів. Отже, формування перспективних для

розвитку продуктів не повинно обмежуватися сталістю ресурсного потенціалу. В такому випадку ресурсний потенціал набуває динамічної форми.

Визначення перспективності продуктового набору при формуванні виробничої програми стосується встановлення компромісу між потребами споживачів на ринку сільськогосподарської продукції та потребами виробничої системи підприємства для забезпечення сталості ресурсного потенціалу в довгостроковому плані. Зазначимо, що перспективний продукт для господарської програми визначається, як якісними, так і кількісними показниками. Тобто, важливо визначити не тільки склад сільськогосподарських культур для виробництва зазначеної продукції, але й продуктивність, яка забезпечуватиме достатній рівень економічної віддачі.

Поряд із оцінкою внутрішнього потенціалу здійснюється ідентифікація умов господарювання за двома основними блоками: оцінка кон'юнктури ринку та оцінка умов ведення бізнесу.

При оцінці кон'юнктури агроринку визначаються ключові параметри взаємодії з ринковим середовищем, що формують умови ефективного сільськогосподарського виробництва. Це, як зміни попиту і пропозиції на визначені види продукції, так і зміна вартості виробничих ресурсів. Причому вплив цих факторів може бути врегульований в плані діяльності. Наприклад, підвищення вартості паливо-мастильних матеріалів й технічних засобів на ринку сільськогосподарських ресурсів може бути компенсовано зміною технології вирощування культур для забезпечення сталості фінансово-економічної результативності. При цьому вирішення завдань забезпечення оптимального управління ресурсним потенціалом потребує перегляду загального ресурсокористування в межах науково-обґрунтованої системи землеробства, що може бути врегульовано в рамках наступних етапів механізму управління ресурсним потенціалом.

Оцінка умов ведення агробізнесу стосується оцінки обставин зміни фінансово-економічної результативності проекту, які не є в полі впливу сільськогосподарських підприємств. До таких умов можна віднести: вартість залучення кредитних ресурсів, умови залучення інвестиційних ресурсів, інфляційні процеси, валютні коливання та інше. Незважаючи на неможливість впливати на цю групу факторів, збалансування несприятливих умов можливе через зміну виробничої та маркетингової стратегії. Отримана на цьому етапі інформація може бути використання при формуванні та корекції резервів основних ресурсів, необхідних для виробництва; корекції планів реалізації для забезпечення бездефіцитного фінансового плану при формуванні маркетингової стратегії.

За результатами реалізації первинного етапу механізму визначається склад перспективних видів діяльності, для здійснення яких будуть використовуватися наявні ресурси та залучатимуться дефіцитні. Під бездефіцитністю ресурсів слід розуміти власне забезпечення необхідної кількості і якості ресурсів для реалізації технологічних операцій. Наприклад, в рамках формування трудових ресурсів необхідно керуватися не тільки наявністю достатньої кількості персоналу, але й забезпеченням відповідної його кваліфікації, що може вирішуватися, як відбором кандидатів, так і формуванням умов професійної підготовки кадрів. Зважаючи на динамічність науково-технічного прогресу, раціонально спиратися на другий напрям, щоб не допускати високу плінність кадрів, яка не сприятиме сталості ресурсного потенціалу підприємства.

Через специфіку сільськогосподарського виробництва головним важелем механізму є блок «Формування моделі управління екологічним потенціалом», основним завданням якого є формування науково-обґрунтованого плану використання природних ресурсів для забезпечення економічної віддачі виробничої моделі при збереженні сталості ресурсного потенціалу.

Першим кроком є визначення забезпечення сталості ресурсного потенціалу. Науково-практичну основу для вирішення цього завдання складає науково-обґрунтована система землеробства – сівозміна, яка може бути скоректована відповідно до природних та ринкових умов. Плановані до виробництва продукти визначають культури для вирощування, а прийнята сівозміна – послідовність отримання продукції для забезпечення сталості ресурсного потенціалу. Сталість економічної результативності також є пріоритетним завданням для управління ресурсним потенціалом, тому при проектуванні видів діяльності на наступному етапі необхідним є визначення

масштабу коливання економічного результату в залежності від ресурсного забезпечення (всіма видами ресурсів). Таким чином, розроблюються виробничі функції формування результату для кожної культури.

Наступним етапом є визначення режимів (типів) ресурсокористування, як інтегратора економічних та ресурсних інтересів. Характер ресурсокористування, з одного боку, формує динаміку використання та відновлення ресурсного потенціалу, яка є пріоритетом управління ресурсним потенціалом, а з іншого боку, визначає прийнятний режим відбору продуктивності для забезпечення сталості економічної ефективності. В даному випадку результат опрацювання інформації даного блоку формує компроміс ресурсних вкладень, коли ресурсний потенціал використовується для забезпечення прибутковості (через мінімізацію додаткових витрат в технологію), та економічних вкладень, коли фінансові ресурси використовуються для відновлення ресурсної бази сільськогосподарського підприємства (шляхом збільшення додаткових витрат).

З метою оцінки фінансово-економічних переваг від використання екологічно збалансованої моделі реалізації ресурсного потенціалу в рамках механізму управління ресурсним потенціалом спроектовано блок формування моделі управління фінансовим потенціалом. Вхідними параметрами для даного блоку є інформація про альтернативні плани екологічно прийнятних режимів ресурсокористування в системі прийнятої сівозміни, інформація про наявні ресурсні можливості та умови ведення бізнесу.

Отриманий план управління екологічним потенціалом ресурсної бази виробництва, який первісно зорієнтований на мінімальну інтенсивність, зважається на предмет забезпечення фінансово-економічної результативності з врахуванням його часової розподіленості. Це може бути реалізоване через дисконтування фінансових потоків з врахуванням перспективних змін ставки дисконтування впродовж прийнятого періоду, як індикатору вірогідних змін сприятливості умов господарювання.

Важливим завданням також є оцінка локального та загального сальдо фінансових потоків. Тобто, план динаміки ресурсного потенціалу з врахуванням динаміки натуральних одиниць (врожайність культур в прийнятій системі землеробства) та вартісних параметрів (ціна реалізації продукції від культур, прями виробничі витрати та інше) оцінюється на предмет достатності коштів від реалізації продукції попередньої культури для покриття прямих виробничих витрат поточної культури на кожному етапі в прийнятій системі землеробства.

Очевидно, що недостатність фінансових ресурсів (при негативному сальдо), що може бути зумовлено підвищеними витратами на підтримку екологічної рівноваги, тягне за собою необхідність зміни плану управління ресурсним потенціалом. Аналогічну потребу в змінах може провокувати також недостатність ресурсів (наприклад, технічних) та рівень сприятливості умов господарювання, що зумовлює ситуацію неможливості отримання достатньої ефективності агробізнесу. В такому випадку переглядається план управління ресурсним потенціалом із застосуванням компромісного підходу в системі формування оптимального рішення, яке забезпечує отримання максимально можливої прибутковості при забезпеченні сталості ресурсного потенціалу.

В процесі пошуку оптимального плану управління ресурсним потенціалом з фінансової та екологічної точки зору відбувається нехтування екологічними інтересами з метою підвищення фінансово-економічної результативності. Межею цього нехтування є ситуація, коли втрати продуктивності від інтенсифікації землекористування перевищуватимуть потенційні економічні переваги. Тобто, пошук оптимального типу ресурсокористування на кожному етапі вирощування культур в сівозміні має на увазі визначення балансу між економічними перевагами від збільшення дохідності за рахунок зміни врожайності культур та економічними перевагами від зменшення собівартості продукції за рахунок зменшення обсягу прямих виробничих витрат.

Зауважимо, що відповідний вплив на збереження цього балансу матиме загальна сприятливість умов господарювання. Через те, що сівозміна, як науково-обґрунтований план землекористування, є довгостроковим проєктом, то в зазначеному балансі повинні бути враховані

зміни вартості фінансових ресурсів в часі. Причому, чим далі від початку проєкту використовується культура, тим більший фінансовий тиск вона має у забезпеченні загальної фінансово-економічної результативності.

Отже, збалансований план управління ресурсним потенціалом за екологічною та економічною результативністю є основою для отримання виробничих переваг. Тому, наступним етапом є визначення способів отримання ринкових переваг, тобто умов зміни фінансово-економічного результату проєкту від зміни маркетингової стратегії.

Основним способом збільшення фінансово-економічної результативності в ринковому середовищі є реалізація виробленої продукції в ситуації найкращої кон'юнктури ринку, тобто отримання найкращих цінових пропозицій. Узагальнюючи практику розробки планів продажу виробленої продукції, відзначимо що істотним параметром реалізації планів є час реалізації, який умовно відносно етапу отримання готової продукції можна розділити на одночасний, коли реалізація продукції відбувається під час її отримання і доведення до кондиційного стану (так звана «реалізація з поля»), та розділений, коли вироблена продукція зберігається на складах готової продукції до моменту отримання найкращих цін.

Зауважимо, що вибір конкретного часу реалізації при плануванні продажів залежить від ресурсних можливостей підприємства витримувати ринкові зміни в процесі формування необхідної кон'юнктури. Тобто, враховуючи циклічність ситуації на ринку сільськогосподарської продукції, підприємство повинно мати відповідний запас міцності:

– по-перше, мати достатні складські потужності для зберігання продукції впродовж тривалого відрізка часу в кондиційному стані. При зберіганні продукція на повинна втрачати товарні якості, інакше підприємство ризикує втратити перспективу підвищення дохідності від збільшення ринкових цін через втрату якості продукції. Зауважимо, що витрати від використання аутсорсингових послуг із збереження продукції повинні бути компенсовані перспективними ціновими перевагами в перерахунку на одиницю продукції.

– по-друге, підприємство повинно мати позитивний баланс грошових потоків для покриття витрат на здійснення технологічних операцій за планом сівозміни. Очікування сприятливої цінової ситуації супроводжується фіксацією результатів виробництва у натуральному, матеріальному виді, що суттєвим чином впливає на динаміку фінансового стану підприємства, а саме на абсолютну ліквідність фінансової моделі. Матеріальна форма виробленої продукції виключає можливості отримання пасивного доходу, наприклад премії від короткострокового депозитного вкладу.

Отже, отримання ринкових переваг повинно бути ретельно обґрунтовано в процесі планування маркетингової стратегії. І, якщо в першому випадку підприємство ризикує лише недоотриманням економічних переваг, то в другому випадку прорахунки тягнуть за собою зрив технологічного процесу.

В результаті опрацювання інформації в блоці «Формування моделі управління маркетинговим потенціалом» здійснюється відповідна оцінка можливостей підвищення фінансово-економічної результативності в залежності від обраного плану дій. З використанням моделей динамічного програмування є можливість перегляду вірогідних змін на кожному етапі планування сівозміни.

У підсумку, за результатами використання запропонованого механізму управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств сформовано засади вдосконалення економічного потенціалу господарської моделі підприємства, тобто оптимальну структуру перетворення вкладених в господарську діяльність сільськогосподарського підприємства ресурсів в продукт із забезпеченням максимізації прибутковості при збереженні сталості ресурсного потенціалу.

Висновки і перспективи.

Проаналізовано вихідні проблеми несталості ресурсокористування, вирішення яких покладено у формування основних компонентів механізму управління ресурсним потенціалом

аграрних підприємств.

Встановлено, що для забезпечення сталого ефективного використання ресурсного потенціалу обов'язковим елементом є врахування фактору часу при плануванні навантаження на ресурси та прогнозуванні прибутковості економічної моделі аграрного підприємства.

Обґрунтовано, що механізм управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства повинен будуватися на засадах розвитку економічного потенціалу управлінської практики, а основним інструментом реалізації економічного потенціалу має бути оптимальна архітектура переваг екологічного, фінансового та маркетингового потенціалів.

Визначені головні передумови оптимального управління ресурсним потенціалом, основні елементи механізму управління.

Таким чином, в сутності процес управління ресурсним потенціалом сільськогосподарських підприємств зводиться до визначення екологічно допустимої послідовності технологічних режимів при вирощуванні культур в науково-обґрунтованій системі землеробства та засобів реалізації маркетингових переваг в наявних та перспективних фінансово-економічних умовах господарювання.

Запропоновано використання принципів та методик фінансового та інвестиційного менеджменту в системі управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств.

Розроблений організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом на засадах розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств дозволяє зосередити подальші пошукові наукові дослідження на визначенні екологічно доцільно допустимої послідовності технологічних режимів при вирощуванні культур в науково-обґрунтованій системі землеробства та засобів реалізації маркетингових переваг в наявних та перспективних фінансово-економічних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Вишнеvsька О.М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти: монографія. Миколаїв. 2011. 487 с.
2. Воловик Д.В. Розвиток системи управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2014. №4 (75). С. 133-136.
3. Гладій М.В. Використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України (питання теорії, методології і практики): монографія. Львів: ІРД НАН України, 1998. 294 с.
4. Горшков М.А. Управлінський зміст ресурсного потенціалу аграрного сектору. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2013. Т. 2. №4. С. 66–70.
5. Кужель В.В. Потенціал підприємств аграрної сфери: сутність, структура, тенденції нарощення. *АгроСвіт*. 2013. №13. С. 47–50.
6. Мойса М.Я. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та економічний механізм його раціонального використання. *Економіка АПК*. 2004. №2. С. 38-43.
7. Павловська Л.Д., Мрачковська Н.К. Системний підхід до формування та використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2012. №6. С. 74–80.
8. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. *Академічний огляд*. 2008. №2. С. 83-88.
9. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №6. С. 166–172.
10. Школьніий О.О. Організаційно-економічні механізми управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств: монографія. Умань. Видавництво Уманського державного аграрного університету, 2007. 308 с.

Статтю отримано: 02.05.2020 / Рецензування 09.06.2020 / Прийнято до друку: 20.06.2020

Kochetkov Olexii

Ph.D., Professor, Head of the Department of Management, Law,
Statistics and Economic Analysis
Luhansk national agrarian University
Starobilsk city, Ukraine

E-mail: avkochetkov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3260-1057

Julia Afanasova

Postgraduate Student
Luhansk national agrarian University
Starobilsk city, Ukraine

E-mail: yafannasova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8673-8377

FORMATION THE MECHANISM OF RESOURCE MANAGEMENT OF POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. The system of restrictions in resource use in agriculture is ineffective, because it is artificiality in managerial influence. However, objective conditions have a significant impact. On the one hand, the resource potential of an agricultural enterprise is based on mechanism of biological systems development and management practice should be based on them. On the other hand, the management of an agricultural enterprise is guided by the strategic goal of maximizing the return of resources and its purpose in generating profit. Thus, there is a contradictory process of ensuring the productive capacity of natural resources and the formation of appropriate financial and economic performance of attracted resources at the heart of resource potential management.

Methods. Studies are conducted on the basis of abstract and logical, and constructive methods. The methodological basis in preparing the material made dialectical method of knowledge of social and economic phenomena.

Results. The initial problems of instability of resource use are analyzed in the course of the research. The solution of it is put in the formation of the main components of the mechanism of resource management of agricultural enterprises potential. It is established that a mandatory element is to take into account the time factor when planning resources and forecasting the profitability of the economic model of an agricultural enterprise. It is proved that the mechanism of resource management of agricultural enterprises potential should be based on the development of the economic potential of management practice. It is proposed to use the principles and methods of financial and investment management in the resource potential management system of agricultural enterprises.

Discussion. Therefore, the of resource management of agricultural enterprises potential is to determine ecologically acceptable sequence of technological regimes for growing cultures in science-based agriculture and implementation marketing benefits in existing and future financial and economic conditions. The implementation of the mechanism concept ensures effective balancing of a wide range of tasks, which is the basis for sustainable development of an agricultural enterprise.

Keywords: resource potential, management mechanism, economic potential, resource management mode, sustainable development.

References

1. Vyshnevskaya, O.M. (2011). *Resursnyi potentsial ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy: sotsialno-ekonomichni ta ekolohichni aspekty* [Resource potential of agrarian sector of Ukraine economy: socio-economic and environmental aspects]. Mykolaiv, Ukraine.
2. Volovyk, D.V. (2014). Rozvytok systemy upravlinnia resursnym potentsialom ahrarykh pidpriemstv [Development of the resource potential management system of agricultural enterprises]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahramof akademii* [Bulletin of Poltava State Agrarian Academy], 4 (75), 133-136.
3. Hladii, M.V. (1998). *Vykorystannia vyrobnycho-resursnoho potentsialu ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy (pytannia teorii, metodolohii i praktyky)* [Using of production and resource potential of the agricultural sector of the Ukraine economy (questions of theory, methodology and practice)]. Lviv, Ukraine: IRD NAS of Ukraine.
4. Horshkov, M.A. (2013). Upravlinskyi zmist resursnoho potentsialu ahramoho sektoru [Managerial content

of the resource potential of the agricultural sector]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky* [Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic science], 4, 2, 66-70.

5. Kuzhel, V.V. (2013). Potentsial pidpriemstv ahrarnoi sfery: sutnist, struktura, tendentsii naroshchennia [Potential of enterprises of the agrarian sphere: essence, structure, tendencies of increase]. *AgroSvit* [AgroWorld], 13, 47-50.

6. Moisa, M.Ya. (2004). Resursnyi potentsial ahrarnykh pidpriemstv ta ekonomichni mekhanizm yoho ratsionalnoho vykorystannia [Resource potential of agricultural enterprises and the economic mechanism of its rational use]. *Ekonomika APK* [Economy AIC], 2, 38-43.

7. Pavlovska, L.D. (2012). Systemnyi pidkhid do formuvannia ta vykorystannia vyrobnychoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv [The system approach to the formation and use the production potential of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK* [Economy AIC], 6, 74-80.

8. Serdak, S.E. (2008). Pryntsyipy efektyvnoho upravlinnia resursamy subiektiv hospodariuvannia [The principles of effective management of resources by economic entities]. *Akademichnyi ohliad* [Academic Review], 2, 83-88.

9. Shamanska, O.I. (2012). Osnovni napriamky pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia resursnym potentsialom pidpriemstv [The main directions of improving the efficiency of resource potential management in enterprises]. *Aktualni problemi innovatsiynoi ekonomiki* [Actual problems of Innovative Economy], 6, 166-172.

10. Shkolnyi, O.O. (2007). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy upravlinnia konkurentospromozhnistiu ahrarnykh pidpriemstv* [Organizational and economic mechanisms of managing the competitiveness of agricultural enterprises]. Uman, Ukraine: Publishing house of Uman State Agrarian University.

Received: 05.02.2020 / Review 06.09.2020 / Accepted 06.20.2020

